

TŘI CITRONY

*

STARÝ JEDEN BOHATÝ KRÁL MĚL JEDINÉHO SYNA, krásného jako růže, silného jako dub. – Toho syna vším tím zaopatřiti, od čeho štěstí života závisí, byla jeho jediná žádost. I zavolal si ho jedenkrát a vážným hlasem takto k němu pravil: „Syn muoj, radost moja! Vidiš, že sa mi hlava zabelela ako vysoká jedľa, keď ju biely srieň pokryje, a že ako zrelý klas ku zemi sa chýlim. Moja hodina sa približuje – dnes, zajtra oči zatvorím¹; a ešte něznám, v akom stave ťa zaněhám. Žeň sa, syn muoj, žeň, nach ťa vidím v celom tvojom štastí a nach ťa požehnám skorej², ako mi oči zatlačitě.“

Otec přestal mluvit, ale syn nic neodpovídal, jen se velmi zamyslel, neboť mu ženění posud nebylo na mysl přišlo. Zamyslen otce opouštěl. – Sedmdesát sedm dní od toho času minulo, a mladý králoučik se ještě neženil. Jestli by si čeho přál na světě, bylo by to vyplnění otcovy vůle bývalo, ale cože, když nebylo děvčete, které by srdce jeho bylo milovalo! Tisíc a tisíc jich znal a krásných jako lilie, a žádná mu po vůli nebyla. – I upadl do velkého nepokoje, nechtěl se udělati nešťastným, a přece vůli otcovu vyplniti chtěl.

Jedenkrát seděl v zahradě, hluboko zamoren v myšlénkách. Právě rozmýšlel, či se oženit a vzíti si, co srdce nemiluje, aneb ještě čekat; a již byl skoro hotov vůli otcově se podrobiti, an tu náhle – kde se vezme, tu se vezme – hrbatá stará žena před něho se postaví. – „Chod na Sklený vrch, odtrhni tři citrony a buděš mať ženu, ktorú tvoje srdce zalúbi,“ – propověděla a zmizela, jako by skrsla³.

Jako jasná střela proletěla ta slova skrze duši králevice. – To okamžení umínil si, stůj co stůj Sklenný vrch vyhledat a tři citrony odtrhnouti; také hned otcí úmysl svůj vyjevil.

¹ Zavru.   ² Dříve.   ³ Jako by se byla scvrkla.

Otec zavrtěl šedivou hlavou, dal mu na cestu peníze, koně, stříbrnou svoji šavli a otcovské požehnání.

Hustými lesy, pustými polmi putoval náš králevic velmi dlouho, ale o Sklenném vrchu a třech citronech ani vidu ani slychu. Dlouhá cesta pomalu vytrávila všechny peníze, takže konečně došlo i na drahé prsteny a koně. Prodal prsteny, prodal koně, jen aby mohl dále putovati, ničeho si nezanechal, jen otcovu stříbrnou šavli při boku. Již byl všecek utrápen od dlouhé cesty a túžby. „Ach bože muoj, bože muoj! Len či ja Ťa dakedy najďem!“ vzdychl si a zemdlen hodil sebou pod širokou lípu do chládku, až mu přitom hlasně šavle při boku zazvonila. – Tu vylítlo dvanácte havranů černých jako uhel z vrchu lípy, vyplašení břinkotem šavle; zakrákali, schytili se na krídla a větrem letěli ponad vysoké stromy, sám Pán Bůh ví kam. „Hm, už som živého tvora dávno něviděl“ – propověděl králevič sám sobě, zdvihna se. „Puojďem v tú stranu, v ktorú havrani letěli, adaj⁴ že sa mi dáka náděja ukáže.“ –

Tři dni a tři noci pomínuly, co nanovo chodil; tu se mu konečně jeden vysoký zámek ukázal a nad zámek viděl kolíbaty se dvanácte černých bobulek. „Chvalabohu, preca sa raz k ľuďom dostaněm!“ radostně zvolal, a jako by nové síly nabyl, rychle kupředu kráčel.

Zámek byl ze samého olova; okolo něho obletovalo těch dvanácte havranů, před ním stála jedna stará žena, o dlouhou olověnou hůl opřena, a to byla ježibaba.

„Jaj, syn muoj, kděže si sa ty tu vzal, veď tu ani ptáčka, ani letáčka⁵ něvídat, něslýchať, nie že by to človiečika⁶“ – povídá ježibaba králevičovi, „utěkaj, jestli ti je život milý, lebo keď muoj syn prídě, ten Ťa zje.“

„Ach něstrašěže ma tak, stará matka, nie!“ prosí králevič, „veď som ja k vám prišiel na poradu, či by stě mi o Sklenom vrchu a o troch citronech dač poviedať něveděli.“

⁴ Možná. ⁵ Motýlka. ⁶ Neřku-li člověka.

„O Sklenom vrchu a o troch citronoch som ja, syn muoj, nikdy nĚslýĥala; ale poĥkaj, zavolám mojich sluhou, adaj ťe tí daĥ budú vedieĥ.“ Tu vytáhla olovĚnou píšťalku, tŕikrát na ni zapískla a dvanáĥte havranů k ní sletĚlo. Dlouho mumlala s nimi nesrozumitelná slova, až se pak ku králeviĥi obrátila řkouc: „Syn muoj, ani oni nĚpoĥuli⁷ o Sklenom vrchu a o troch citronoch.“

Králeviĥe nad touto novinou slze polily, nevěĥel, kam se obrátí. Tu povídá mu jeťibaba: „NĚsmůt sa, prídĚ syn muoj domou, adaj ťe ti ten budĚ vedieĥ daĥ poviedaĥ – veĥ ťa už len dáko⁸ zachránim. Skryješ sa pod metlu⁹ a tam budĚš ĥušaĥ¹⁰, kým ti nĚpoviem, aby si von vyšiel.“

Zahuĥely lesy, zatŕásl se zámek a jeťibaba ťeptala pod košĥetĚm kleĥícímu králeviĥovi, ťe to její syn jde.

„Fi, fi, ĥloveĥina smrdí – idĚm ju zĚst¹¹,“ vzkříkĥ jeťibabin syn ve dveřích a velikým olovĚným kyjákem uhodil o zem, ťe se vše zatŕáslo, jako by sto hromů uhodilo. „Kĥĥ je? Ĉo je? Tu musí byĥ – matka, von s ním! Lebo hnĚĥ vás zjem!“

„Ach nieťe tak, syn muoj drahý, nie!“ krotila ho jeťibaba – „veĥ to prišiel jeden krásny mládĚnĥek, ĥce sa s ťĥbou o voĥaĥom¹² poradiĥ.“

„No, nach prídĚ sem, keĥ sa ĥce so mnou poradiĥ.“

„Veru prídĚ, syn muoj, ale len keĥ mi slůbiš, ťe mu niĥ nĚurobíš¹³.“

„Hm, keĥ mu niĥ nĚurobím, – veĥ uvidím, ako budĚ.“

„Jaj, syn muoj, ja ti ho nĚzjavím, lebo by si ho zedol¹⁴.“

„No, niĥ mu nĚurobím, len nach prídĚ sem!“

Králeviĥ se pod košĥetĚm tŕásl jako osika, neboĥ vidĚl mezi proutkami ĥlapa ozoru¹⁵ pŕed sebou, který jda lesem nejvyšší jedle by pŕevyšoval; – kdo ví, jak by s ním bylo bývalo, kdyby zaň byla jeťibaba neprosila, ale když mu jeťibaba kázala, aby zpod košĥete vyšel, byl ťivot jeho v bezpeĥnosti.

⁷ Neslyšeli. ⁸ Nějak. ⁹ Košĥĥ. ¹⁰ Mĥĥeti. ¹¹ Sníst. ¹² Nĥĥem.

¹³ NeudĚlaš. ¹⁴ Snĥĥl. ¹⁵ Ozora, ozruta: náramně veliký ĥlovĥek, zruta.

„No, ty chrúst, čo sa bojíš?“ vzkříkl naň obr, když z kouta vylézal, a bouchl kyjanem o zem. „Zkadě si? Čo chceš?“

„Ach nuž, čože chcem,“ vzdychl královič, „už sa oddávna v týchto horách potulujem a němuožem najst' to, čo hľadám; nuž som sa ťa prišiel spýtať, či by si mi něveděl dač povedať o Sklenom vrchu a o troch citronoch.“

Ježibabin syn svraštil čelo, oči mu lítaly jako hromové blesky, jak by vše prohlídnouti chtěl, co kdy viděl. Po chvíli povídá: „O Sklenom vrchu tu něchyrovať¹⁶; ale tajdi¹⁷ k bratovi mojmu na Srieborný zámok, adaj že ti ten budě vedieť dačo povedať. Ale počkaj, lačného ťa něpusťím. Matka, sem tie halušky¹⁸!“

Stará ježibaba postavila velikou mísu na stůl a její ozrutné synsko si k ní zasedlo. „Pod' a jedz!“ vzkříkl na králeviče a přitom bouchnul kyjem o zem. – Králevič vzal první halušku mezi prsty, nese ji do úst, zahryzne a v strachu ani nepozoroval, že si dva zuby vylomil, neboť ty halušky byly olověné. „No, čože něješ?“ ptá se ho obr, vida, že nejí, „adaj sa ti něpáci?“

„Ach, ba sú dobré, ale sa mi teraz¹⁹ něchce.“

„No, keď sa ti teraz něchce, naber si do kapsy, zješ cestou.“ Milý králevič musel volky nevolky olověných halušek do kapsy nabrati. – Potom se odebral a šel dále. Šel a šel po celé tři dni a tři noci, a čím dále šel, tím více do hustých lesů se zatoulal. – Před ním pusto, za ním pusto, ani živého tvora viděti nebylo. „Ach bože, muoj bože! Či ja ťa dakedy najdēm!“ vzdychl zase, oči se mu zalily a hodil sebou pod vysoký javor. Zvuk stříbrné šavle široko se rozléhl. – Tu to zakrákalo nad ním a s vrchu stromu zdvihlo se čtyryadvacet havranů do povětří a pryč letěli. „Dobrý to znak!“ zvolal králevič a bystře skočil na nohy, „puojdēm v tú stranu, v ktorú havrani letěli.“

¹⁶ Neslyšet. ¹⁷ Tam jdi. ¹⁸ Trhance, slejšky z nudlového těsta.

¹⁹ Právě, nyní.

I šel on v tu stranu, šel, co mu jen nohy stačily, až se mu tu najednou, ale velmi daleko ještě, vysoký zámek ukázal. Nad ním kolíbalo se čtyryadvacet havranů. – Ještě byl daleko, a již se mu stěny blýskaly, že sotva na ně dívati se mohl, neboť ten zámek byl z čistého stříbra. – Před zámek stála stará shrbená žena, o dlouhou stříbrnou hůl opřena; králevič hned si pomysll, že to bude paní toho zámku.

„Jaj, syn muoj, kděže si sa tu vzal? Veď tu ani ptáčka ani letáčka něvídat, něslýchat, nie že by to človečika!“ zavolala ježibaba, králeviče vyvalenýma očima od hlavy k patě měříc. „Ak ti je život milý, utěkaj, lebo keď muoj syn príde, ten ťa zje.“

„Ach, stará matka, nězje ma, nězje, keď mu poviem, že ho brat z Oloveného zámku pozdravuje. Aj vás sestra vaša pozdravuje!“

„Čo, bol si pri mojej sestre?“

„Ja veru bol. A tu mám ešte aj halušky, čo mi dali na cestu.“ – To byli svoji. Ježibaba zavedla ho do jizby a vyptávala se, co je, odkud je a koho hledá?

„Jaj, čože hľadám,“ odpovėděl jí, „už od toľkého času hľadám Sklený vrch a tri citrony a němuožem ich najst, nuž som sa prišiel spýtat, či by stě mi o nich dač povedat něveděli.“ – Ježibaba se zamyslila, zavrtěla hlavou řkouc: „Syn muoj, něviem, ale počkaj, adaj budú moji sluhovia vediet.“

Zapískla třikrát na stříbrnou píšťalku a těch čtyryadvacet havranů hned k ní sletělo. Šeptala s nimi, mumlala cosi, a ke králeviči se obrátivši, pravila smutně: „Nič, syn muoj, nič; ale príde muoj syn, adaj že ti ten budě vediet dač povedat. – Skryješ sa pod postel' a něohlásiš sa, kreme²⁰ keď ťa zavolám.“

Zahučely lesy, zaduněla země, králevič věděl již, že jde ježibabin syn domů.

„Fi fi, človečina smrdí, iděm ju zest!“ – zrevalo (zařvalo) ozrutné chlapisko, ještě jsouc ve dveřích, a stříbrným kyjanem

²⁰ Vyjmouc, мѣмо.

tak o zem hodilo, že se celý zámek otrásl. „KdĚ je, čo je, mamu, von s ním, lebo vás hněď zjem!“

„Ach nieže tak, syn muoj, nie – vedť to prišiel jeden krásny mláděňček, doniesol ti pozdravenia od brata z Oloveného zámku a chce sa s tĚbou poradit, kdĚ by mal hľadať Sklený vrch a tri citróny.“

„No, keď bol u mojho brata a keď mu ten nič něurobil, ani sa mňa nach něbojí. Nach vyjdĚ von!“ Králevič, který tĚm řečím již byl přivykl, vyskočil směle zpod postele a před něho se postavil; nebyl mu ani pod kolena.

„No chrúst, či si bol pri mojom bratovi?“

„Nuž veru som bol, a tu mám eště aj halušky, čo mi dal na cestu.“

„No chlap si, verím ti, že si bol, lebo muoj brat také halušky jedáva. Teraz mi povedz, čo chceš?“

„Ach čože chcem? Prišiel som sa ťa spýtať, či by si mi něveděl dač povedať o Sklenom vrchu a o troch citronoch?“

„Hm, počul som ja o tom dakedy, počul, ale sa mi to len tak ako vo snĚ marí²¹. To viem, že je ďaleko; ale ti cestu ukázať něznám. Vieš čo? Choď k mojmu bratovi na Zlatý zámok, ten ťa tam upraví²². Ale počkaj, lačného ťa něpustím, skuor²³ si kus zaješ, aby si pametal, kedy si bol na Sriebornom zámku. Matka, sem tie halušky!“ – Na veliké stříbrné míse donesla ježibaba na stůl halušky. „No jedz!“ zvolal obr a hodil kyjanem o zem, až mísa na stole odskočila.

Králevič vida, že to jsou halušky stříbrné, povídal, že se mu jísti nechce, ale že si nabere na cestu, jestli mu dá.

„Naber si, koľko len chceš, a choď. Pozdrav mi brata aj tĚtku!“ – Králevič si nabral halušek, co se mu líbilo, pěkně poděkoval a šel dále.

Již tři dni byly minuly, co se náš pocestný ze stříbrného zámku odebral a co v hustých lesích bloudil, a ještě cíl své cesty neviděl. Rozžalil se velmi a začal naříkati: „Bože, muoj

²¹ Plete se mi jako ve snu.   ²² Ukáže ti cestu.   ²³ Dříve.

bože, len či ťa ja dakedy najdēm?“ – Utíraje si vyznojenuo čelo, hodil sebou pod vysoký buk, aby si trochu oddechl. Zazvonila stříbrná šavle o zem a „kr, kr, kr, kr!“ ozývalo se to se všech stran nad hlavou králeviče a celé hejno havranů se stromů do povětří vlítlo.

„Chvalabohu, Zlatý zámok ďaleko nĕbudĕ!“ zvolal králevič a potĕšen bral se ďale, kam mu havrani cestu ukazovali. – Sotvaže vyšel z lesa na stráň, tu se mu ukázala v dolinĕ široká louka. Uprostřed louky stál Zlatý zámek, okolo něho kroužili havrani a před ním stála stará shrbená ježibaba, opřena o zlatou hůl. Bleskot Zlatého zámku nemohly oči ani snĕsti, tak se jásal, jako slunce. Ani nevěďel a stál před zámkem.

„Jaj, syn muoj, čo tu hľadáš? – Veď tu ani ptáčka ani le-táčka nĕvídat, nĕslychať, nie že by to človečika. Ak ti je život milý, utĕkaj, lebo keď muoj syn príďe, ten ťa zje!“

„Hoj, stará matka, ozaj²⁴ že ma zje?“ usmál se králevič, „veď mu nĕsiem pozdravenia od brata zo Srieborného zámku, a tu mám aj halušky, ktorie mi dal na cestu.“

„Ach, čo ty povedáš? Teda si bol na Sriebornom zámku? Nuž a moja sestra, čože robí? Či žije?“ „Praudáže žije, dala vás pekne pozdraviť.“ „Ďakujem ti. Ale poď do izby, syn muoj! Keď ťa moja sestra opatřila, opatřím ťa aj ja. Povedzže mi, povedz, čo ťa k nám priviedlo?“

„Ach, stará matka, čože ma priviedlo? Už oddávna putujem po týchto horách a nĕmuožem sa vyzvedieť, kde je Sklený vrch a tri citrony. Upravili ma teda k vám, že mi adaj vy budĕťe vedieť o ňom dač povedať.“

„Sklený vrch, tri citrony,“ – opakovala ježibaba a potřásajíc hlavou zakašlala, „počula som ja o tom voľačo, počula, ale zkadiaľ²⁵ by si mal tam ísť, to ti ja povedať nĕznám.“ I vytáhla zlatou píšťalku, třikrát zapískla a křďel²⁶ havranů ji začalo obletovati. Rozprávĕla s nimi dlouho potichu; pak havrani jeden po druhém od ní odletovali a ona zůstala sama.

²⁴ Opravdu. ²⁵ Kudy. ²⁶ Hejno, houf.

„Tamto za tým vrchom!“ ukazovala králeviči, „čo sa čierni ako maličká bobuľka, tam je Sklený vrch a tri citróny. Ale počkaj, kým príde muoj syn, ten ti poradí, čo máš robiť, aby si ich dostal. Skryješ sa pod stuol a tam budeš, kým ťa neza-
volám.“

Zahučely lesy hlasem stohromovým, země se otrásla a ježibabin syn vskočil do jizby. „Fi fi, človečina smrdí, idem ju zest!“ vzkříkl ještě ve dveřích a zlatým kyjanem tak o zem udeřil, že se zámek zatřásl a zvuk jeho že se až do sedmdesáté sedmé doliny odrazil. „Kdě je, čo je? Tu musí byť! Matka, von s ním, lebo hneď vás zjem!“

„Tichšie, syn muoj, tichšie,“ krotila ho ježibaba, „veď to prišiel jeden krásny mláděncek, doniesol ti pozdravenia od brata zo Srieborného zámku. Ak mu nič neurobíš, hneď ho zavolám.“

„No, keď mu brat muoj nič neurobil, ani mu ja nič ne-
urobím. Ale beda mu, jestli cigáni²⁷.“

Králevič se vytáhl zpod stolu, a před obra se postaviv, zdálo se mu, že stojí pod vysokou věží; ukázal mu stříbrné halušky na znamení, že vskutku na Stříbrném zámku byl.

„No povedzže mi, ty chrúst, čo chceš?“ vzkříkl naň obr, „ak ti muožem poradit, poradím ti – nič sa neboj!“

Tu mu králevič pověděl cíl své cesty a prosil ho, aby mu poradil, kudy by jíti měl na Sklenný vrch a co dělati, aby ty tři citróny dostal.

„Či vidíš tú bobuľku, čo sa tamto čierni?“ ukázal zlatým kyjem, a když králevič přisvědčil, dále pravil: „To jeden vysoký vrch, a tam je i Sklený. Na Sklenom vrchu stojí jeden utěšený strom, čo mu na celom svetě páru niet. Na tom strome visia tri citróny, ktoré na sedem míl dookola voňajú. Vyjděš na ten Sklený vrch, kľakněš si pod strom a nadložíš ruky; ak sú ti citróny súděné, samy ti do rúk odpadnú, ale ak sa ti nie súděné, neodtrhněš ích, čo by si čo robil. Keď sa

²⁷ Klame.

buděš navracovať a buděš lačný lebo smedný²⁸, rozkroj jeden z tých citrónou a naješ sa i napiješ. Tolko je, čo ti muožem poradiť, a teraz choď spánombohom. Ale dočkaj, lačného ťa nepustím, aby si pametal, kedy si bol na Zlatom zámku. Matka, sem tie halušky!“

V tom okamžení postavila ježibaba na stůl velikou zlatou mísu a syn její uhodil kyjem na zem, že mísa půl hodiny po stole tancovala. – „Jedz, a ak sa ti teraz něchce, naber si do kapsy, zješ cestou!“ – pobídl králeviče.

Králevič nechtě ztratit opět několik zubů, poděkoval se a nabral si halušek jen do kapsy, řka, že je cestou sní. – Poděkoval se za radu i uctění a ubíral se ve jménu božím dále.

„Preca som raz zveděl o těbe! Čo zoděrem ruky po loktě, nohy po kolená, puojdēm, kým ťa nědostanēm!“ zvolal vycházeje z brány Zlatého zámku. Bystře kráčel dolinou, z doliny na vrchy a zase dolů, a tak to šlo sedm dní. Tu najednou ho sladká vůně osudných citrónů zarazila. Před ním se leskl Sklenný vrch, hladký jako led, čistý jako oko, a na vrchu se rozchvívaly konáry²⁹ zázračného stromu. I rozběhl se náš králevič, co mu jen nohy stačily, a nezastavil až pod samičkým vrchem. Tu zastavil se, ale všecek zkameněl. Vrch byl vysoký a hladký – zádrapky nebylo na něm pražádné. Co dělat? Osudné tři citróny se kolíbaly na vrchu, jako by ho k sobě volaly, a tak mocně voněly, že až omdléval. Již byl při cíli své cesty, doufal nabýti pokoje, a zatím byl daleko od obého.

„Poručeno Bohu, už ak budě, tak budě. Keď som už raz tu, aspoň skúsim,“ myslil si a začal se drápati po hladkém skle nahoru. – Šlo mu to ještě tak tak, dokud byl vrch plytší, ale jak přicházel na větší strminu, noha i ruka se mu smekala a hybaj dolů vrchem, že ani nevěděl, kde je, co je, až se našel na zemi. Po psotě sebral se a smutně se obracel na rozchvěvající se strom i na citróny mu kyvající. – Znova se schytil, ale vedlo se mu jako po prvé. – Rozmrzený začal vyhazovati ha-

²⁸ Žížniv.   ²⁹ Letorosti, haluze.

lušky z kapsy, v domnění, že mu ta tíže překáží. – Zahodil první, a hle – haluška se na Sklenný vrch přilípla – zahodí druhou, třetí – všechny tak. Vidí před sebou tři schůdky, na kterých bezpečně zastati si může. To byl výborný nález! Metal halušky před sebou a všude se mu z nich schody dělaly. Nejdřív vyházel olověné, pak stříbrné, naposled zlaté. Po těchto schodech kráčel nahoru vždy výše a výše, až na samý hřeben vrchu.

Tu klekl pod široký strom, a vzdychna si zhluboka, se strachem ruku nadzdvihl. A hle! Tři krásné citrony sletěly mu do hrsti samy od sebe. Strom zmizel, Sklenný vrch praskl a též zmizel, a když se králevič vzpamatoval, nebylo stromu, nebylo vrchu, šírá jen rovina se před ním rozkládala. – Pln radosti ubíral se tedy domů; ani nejedl, ani nepil, ani neviděl, ani neslyšel, a to od samé radosti. – Ale třetí den mu počalo v žaludku svítati. Hlad se vzmahal víc a víc, až i radost přemohl. Tak byl lačen, že by se i do olověných halušek byl dal, kdyby neměl byl kapsu prázdnou. Kapsa prázdná, a kolem dokola jako na dlani. – Tu mu přišlo na mysl, co mu ježibabin syn na Zlatém zámku povídal. I vytáhne z kapsy největší citron a rozkrojí ho. Ale co se nestalo! Div divoucí! – Z citronu vyskočila krásná dívka, nahá jako palec, uklonila se před ním řkouc: „Či si mi pripravil jest? Či si mi pripravil piť? Či si mi pripravil pekné šaty?“

Králevič všecek ztuhl od leknutí a radosti. Ohlížel se okolo sebe, čím a jak si poradit, ale těžká rada, všude pusto. „Němám ti, krásna stvora³⁰, němám ani čo dať jest, ani čo dať piť, ani čo dať obliecť!“ – zaželil. Tu krásné děvče plesklo před ním třikrát bílýma ručkama, uklonilo se a zmizelo. „Eh, už ja teraz viem, čo sa to za citrony, – dočkaj, nerozkrojím ťa ja už tak ľahko!“ propověděl králevič sám sobě a pevně si umínil ani jeden více nerozkrojiti. Z rozkrojeného se dosti najedl i napil a občerstven chvátal dále.

³⁰ Stvoření.

Stálý v úmyslu žádný z citronů nerozkrojiti stupal do třetího dne. Ale třetí den ho napadl hlad, třikrát větší než předtím. Přemáhal se, dokud jen sebou vládl, ale když ani nohama pohnout již nemohl a skoro na zem klesal, pravil: „No, poručeno Pánubohu, ještě sa mi jeden zvýši – rozkrojím ho.“ – Vyndal druhý citron, rozkrojil napolo – a hle, ještě krásnější dívka než první se před něho postavila, jak ji Bůh stvořil. „Či si mi pripravil jest? Či si mi pripravil pit? Či si mi pripravil pekné šaty?“ – ptala se ho, pokloníc se před ním.

„Něpravil, duša drahá, nepřpravil!“ – želil králevič. Krásné děvče zatlesklo třikrát ručkama, uklonilo se – a zmizelo. – Z rozkrojeného citronu se pocestný dostatečně najedl i napil. Zůstal mu jeden. I vzal ho do ruky, obracel na vše strany řka: „Něrozkejím ta, něrozkejím, čo priam³¹ tu zahyniem, hiba v dome mojho otca!“ – S tím pevným úmyslem bral se dále.

Dva dni již byly minuly, co se holými pustatinami a divými horami nanovo potloukal, a ještě ho žádný člověk nepotkal, ještě se mu žádné město nezašěřelo. Na třetí den ale, když slunko zpoza lesa vyskočilo, odrážel se jeho blesk od pozlacených věží velkého města, které leželo našemu poutníku před očima. I sebral všechny síly svoje a statně kráčel kupředu, zapomena radostí na hlad i žízeň, která ho trápila, neboť viděl město, a sice město rodinné. Ani nevěřil, že je tomu tak, když se konečně octnul v otcovském domě, před šedivým otcem a v kole věrné čeledi. – Bylo tam radosti, věru, že nikde od toho času takové nebylo! – Všickni ho drželi za mrtvého, nebylo o něm ani pohádky, a tu najednou, jako by s nebe spadl, k nim přikvitl. Starého otce slze radostí zalily, zdvihl se od královského zlatého stolce, volaje: „Vítaj, syn muoj, vítaj mi na sto ráz!“ i padl mu okolo hrdla a syn ho silným ramenem uchopil a vroucně k sobě přitiskl.

Ten den se nic jiného nedělalo, než ptalo a odpovídalo. Na

³¹ Co bych tu hned.

druhý den se přistrojila velká hostina, panstvo se všech stran bylo sezváno a jídlem a nápojem nejlepších výmyslův světa stoly pokryty byly. Také šatů bylo nachystaných, zlatem, perlami a drahým kamením vyšívaných. – Panstvo sjelo se; všickni posadili se okolo stolů a netrpělivě čekali, co se bude dít. Tu vytáhne králevič poslední zázračný citron, rozkrojí ho a z rozkrojeného citronu vyskočí dívka třikráte krásnější, než byly dvě předešlé! Tak tu stála přede všemi jako anděl, nahá jako Eva v ráji. Pěkně se před králevičem uklonila, přívětivě se ho tázajíc: „Či si mi pripravil jest? Či si mi pripravil pit? – Či si mi pripravil peknie šaty?“

„Pripravil, duša moja drahá, pripravil všetko, čo ti len srdce zažiada!“ odpoveděl králevič a hned jí podal krásné šaty. Oblékla se krásná dívka do drahých šatů, že až všickni jásali nad její krásou. Šťastný králevič přisedl k ní a byla slavná hostina; pak slavili sobáš a byli svoji. – Již se tedy starého krále žádost vyplnila. Požehnal syna, oddal mu království – a zanedlouho umřel, oplakán ode všech věrných.

Mladý král přejal panování, ale s panováním i všechny jeho tarchy³². První, co ho po otcově smrti zašlo, byla vojna, kterou sousední král proti němu zdvihl. – Do vojny se vybrati musel a tím musel i od své těžko dobyté ženy se rozloučiti. Miloval ji více než sám sebe. – Aby se jí v jeho nepřítomnosti co zlého nestalo, dal jí v zahradě nad jedním jezerem zlatý trůn vystavěti, na který se žádný dostati nemohl, kromě kdyby komu hedbávnou šňůru sama dolů spustila a nahoru k sobě ho vytáhla. – Jsa takto poněkud uspokojen, odejel do boje.

Nedaleko královského zámku bydlela stará baba, ta jistá, co byla králeviče pro citrony poslala; ona věděla, že králevič mladou ženu si přivede, a čekala, že jí za to bohatě obdaruje a na svatbu ji pozve za dobrou radu. Když se to ale nestalo, neboť králevič babu neznal, ani na ni nevzpomněl, rozzlobila

³² Tíže.

se velmi a myslela, jak by se mu pomstila. Baba ta měla služku cikánku; i pošle ji baba jednou k onomu jezeru, nad nímž královna po odjezdu královu bydlela, pro vodu. Ta jde, začrie³³ a tu vidí ve vodě krásnou podobu. V domnění, že je to její podoba, mrskne nádobou o zem, že se na sto kusů rozbila. „Či by si bola hodna“ – povídá si, „žeby som ja, taká pekná, těbe, starej strige³⁴, vodu nosila!“ – Řkouc to zdvihne hlavu nahoru – a hle – nebyla to její podoba, co ve vodě viděla, ale krásné královny. Zahanbena posbírala střepy a vracela se domů. Baba, již napřed vědouc, co se stane, vyběhla jí s novou nádobou vstríc a jen tak naoko se jí vyptávala. Služka vše jí vyrozprávěla. „No, nič to,“ praví stará baba, „ale vieš čo? Choď ty ešte k tomu jazeru a popros tú paniu, aby spustila hodbávnu šnúru a aby ťa hore vytiahla, že ju učešeš. Keď ťa vytiahne, buděš ju česať, a keď ti zaspí, zapichni jej túto gombačku³⁵ do hlavy. Potom sa obleč do jej utěšených šiat a sed' tam ako královna.“ – Nebylo třeba služce domlouvati, vzala jehlici, vzala nádobu a v tom okamžení se vrátila k jezeru. Potopí nádobu, naplní a potom ohlídne se na krásnou královnu. „Jaj, akáže stě pekná, ach či stě pekná!“ vykřikuje a prezočivě³⁶ se jí do očí nahlíží; „hej, ale by stě ešte sto ráz³⁷ krajšia boli, keby stě sa mi dali učesať, veru by vám tie zlaté vlásky tak pozapletala, že by sa váš pán musel zaradovať,“ – a tak pletla a tak cikánila, dokud ji královna hedbávnou šnúru dolů nespustila a nahoru k sobě ji nevytáhla.

Češe jí špatné děvče zlaté vlásky, probírá je a zapletá, až královna pomalu zadřímá. – Tu vytáhne služka jehličku a píchne ji spící královně do hlavy. V tom okamžení sletěla se zlatého trůnu bílá holubička a po královně ani znaku nezůstalo, mimo krásné šaty, které lstná cikánka na sebe hned oblékla. Oblečena posadila se na trůn, kde královna seděla,

³³ Potopí nádobu do vody a plní ji. ³⁴ Čarodějnicí. ³⁵ Jehlice s knoflíčkem.

³⁶ Takže ji div neuhrane, neuřkne; prezočivé oči, uhrančivé. ³⁷ Stokrát.

a nahlížela do jezera – ale cikánka i v královských šatech cikánkou zůstala. – Mladý král nepřátely šťastně přemohl a ujednal s nimi pokoj. Sotvaže se do svého města navrátil, pospíchal do zahrady k jezeru podívat se na svoje potěšení, jestli se jí nic nestalo. – Než kdo vypoví jeho zděšení, když místo krásné ženy škaredou cikánku před sebou spatřil. „Ach moja premilá, ako si sa mi premenila!“ vzdychl a slze ho polily.

„Premenila, muoj milý, premenila, lebo ma žiaľ za tēbou umoril,“ odpovéděla cikánka a chtěla mu padnout okolo hrdla, ale král rozžalen se odvrátil a všecek zarmoucen odešel. – Od toho času neměla duše jeho pokoje. Hluboký žal zaujal srdce jeho, nebylo, co by ho mohlo potěšiti. Nikde neměl místa, ani stání, nebylo proň dne, ani noci, jen vždy nařikal nad ztracenou krásou své ženy a přemejšlel, kterak se to jen mohlo stát, aby se v takovou špatu byla mohla proměnit. Tak rozžalen a zamyšlen procházel se po zahradě. Tu najednou slítne k němu s vysokého stromu krásná bílá holubička, sedne mu na ruku a dívá se naň očkem žalostným. – „Ach holubička moja, čože si taká smutná? Či ti adaj holúbok ošpatněl³⁸ ako mně moja krásna žena?“ povídá králevič, hladě ji po křídélkách a po hlavičce. Tu jí omaká na hlávce malou hrčku³⁹, rozfoukne péra – a hle – hlavička to od jehlice. – Litostí hnutý král vytáhne jehlici – a v tom okamžení se proměnila smutná bílá holubička v jeho krásnou ženu. – Radost obou, že se zase mají, byla nevýslovná! – Vypovéděla mu královna vše, jak ji cikánka oklamala a co se s ní stalo. –

Král rozkázal hned, cikánku i babu aby chytili a upálili beze všeho dlouhého soudu. – Od těch dob již nic štěstí mladých manželů nepřekazilo, žili šťastně a spokojeně, Bůh sám ví, jak dlouho.

³⁸ Stal se ošklivým.   ³⁹ Bouličku.